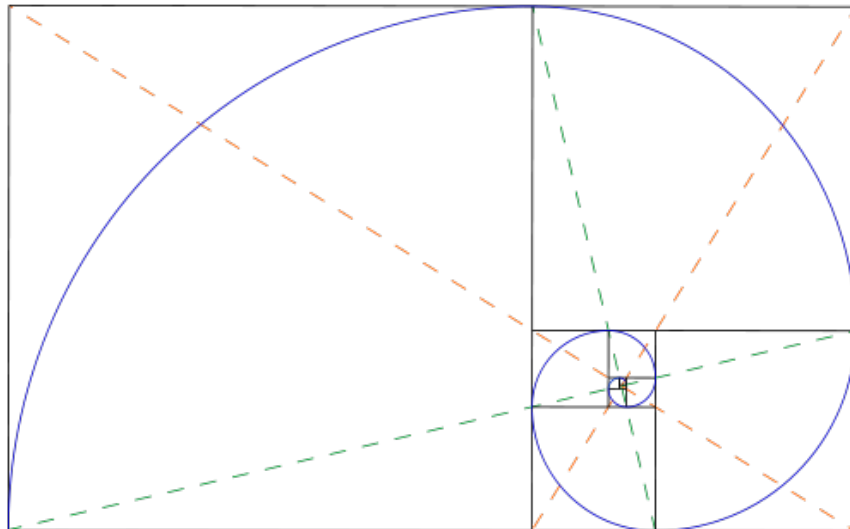

Det övertygande förslaget

Visuell retorik inom landskapsarkitektur

Isabelle Forsberg

Kandidatarbete 15 hp, institutionen för stad och land
Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna
Uppsala 2015

Titel: Det övertygande förslaget – Visuell retorik inom landskapsarkitektur

Engelsk titel: The Convincing Concept – Visual Rhetoric in Landscape Architecture

© Isabelle Forsberg

Handledare: Ylva Dahlman, SLU, institutionen för stad och land

Examinator: Ulla Myhr, SLU, institutionen för stad och land

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå G2E

Kurs: EX0725, Projekt i landskapsarkitektur

Landskapsarkitektprogrammet, Ultuna

Nyckelord: landskapsarkitektur, perspektivbilder, reklambilder, säljande bilder och visuell retorik

Omslagsbild: upphovsrätt via fri användning av Personline https://sv.wikipedia.org/wiki/Gyllene_snittet

Publiceringsår: 2015

Publiceringsort: Uppsala

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

Sammandrag

Det är genom skissen, teckningen och bilden som landskapsarkitekten främst kommunicerar sina tankar och idéer till sin omvärld. Men vad är det egentligen som avgör hur en betraktare uppfattar en bild? I denna uppsats undersöks och analyseras landskapsarkitektens gestaltande bild utifrån perspektivet att bildens utformning i sig kan vara väldigt viktig för att lyfta fram ett vinnande koncept. Uppsatsen baseras på tanken att det finns en likhet mellan det sätt som reklambranschen arbetar med bilder och hur landskapsarkitekterna använder sitt bildmaterial för att framhäva sin gestaltning på bästa sätt. Då reklambranschen arbetar med sina bilder arbetar de med *visuell retorik*. Det vill säga att bilden talar till betraktaren på ett övertygande sätt och framhäver ett visst budskap som syftar till att påverka kundens beteende. I enighet med detta är syftet med uppsatsen att diskutera exempel på hur den visuella retoriken praktiseras i tre bidrag från en arkitekttävling.

Den undersökande och analyserande processen har skett genom en inledande litteraturstudie inom området. Med det som utgångspunkt har sedan en granskningsmall skapats med syfte att så objektivt som möjligt genomföra en jämförande analys på tre perspektivbilder. Resultatet visar att det finns en likhet mellan principerna bakom utformningen av landskapsarkitektens bilder och principerna som den visuella retoriken bygger på och som reklambranschen arbetar efter. Mitt motiv och tanke med denna uppsats är att skapa en medvetenhet hos läsaren om att bildens uppbyggnad och utformning har påverkan på hur bilden uppfattas av mottagaren.

Abstract

It is through the sketch, artwork and image that the landscape architect mainly communicates his or her thoughts and ideas to the surrounding world. But what is it that really lies behind the interpretation of how a viewer perceives an image? In this Bachelor's thesis the landscape architect's image is reviewed based on the perspective that the layout of the image may be of great importance to create a winning concept. The thesis is based on the idea that there is a similarity between the ways that the advertising business works with their images and how the landscape architects use their images to accent their designs. The advertising business creates their images through the *visual rhetoric*. The purpose of the visual rhetoric is to convince and influence the customer. In accordance with this the purpose behind the thesis is to discuss examples of how the visual rhetoric is practiced in three contributions from an architectural competition.

The thought of the analysis is to examine if and how the visual rhetoric is practiced on the pictures of the landscape architect. The analyzing process took place through an initial literature study, which was applied and remade into an analytical template that later was used in a final stage to perform an analysis on three perspective images. The results showed that there is a similarity between the images of the landscape architect and the principles of the visual rhetoric. The thought of this essay is then to create awareness about how the construction of an image can affect how the images are perceived in the viewer's eyes.

Innehåll

Introduktion	5
Bakgrund	5
Syfte	6
Frågeställning.....	6
Avgränsning	6
Metod & genomförande	6
Litteraturstudie	7
Jämförande analys	7
Bergströms aspekter för visuell retorik	7
Bildens utsnitt.....	8
Bildens komposition	8
Bildstruktur	9
Bildens kontrast.....	9
Bildbyggnad	9
Bildens ljussättning.....	10
Bildens färgkomposition.....	10
Sammanställning av Bergströms aspekter.....	11
Resultat.....	11
Jämförande analys	11
Bild ett: Mosaik	12
Bild två: Ruderatlandskapet	14
Bild tre: Stadsnaturum	16
Diskussion	19
Val av metod	19
Avslutande reflektion.....	20
Referenser	21

Introduktion

På Sveriges lantbruksuniversitets hemsida går det att läsa att det tillhör landskapsarkitektens yrke att planera städer och landskap i förändring. På samma sida står det även att landskapsarkitekten har ett antal verktyg till hands för att underlätta denna planeringsprocess. Dessa verktyg är: en bred kännedom om människan och landskapet, förmågan att se helheter och förmågan att kunna kommunicera idéer till sin omgivning.

I denna uppsats ligger fokus på den sista av dessa punkter, kommunikationen som sker mellan landskapsarkitekt och betraktare. I många fall sker denna kommunikation via en gestaltning som redovisas i form av en presentation bestående av både bilder och text. Saddek Rehal (2004, s. 146) som forskat inom designteori påpekar att det finns en stark koppling mellan arkitekt och de grafiska representationerna. Rehal (2004, s. 146) fortsätter sitt antagande och menar att arkitekten främst använder de grafiska representationer för att kunna kommunicera med sin tänkta betraktare.

I denna uppsats vill jag jämföra och undersöka vilka likheter som finns mellan landskapsarkitektens bildmaterial och den visuella retoriken som, likt Mattias Dahlqvist (2015) skriver, har i syfte att övertyga betraktaren genom bilden. Därmed är också titeln *Det övertygande förslaget* vald för att tydliggöra en eventuell likhet mellan den visuella retorikens bilder och landskapsarkitektens bilder.

Här är det dock viktigt att poängtera att landskapsarkitektens yrke innehåller så mycket mer än bildredigering men att det som Rehal (2004, s. 7) skriver finns ett problem i att människor har olika kunskaper och erfarenheter, vilket kan bli en problematik i och med att betraktaren riskerar att uppfatta innehållet i en presentation olika beroende på hur bildmaterialet utformats (Rehal 2004, s. 7).

Bakgrund

Art director och författaren Bo Bergström (2011, s. 16) skriver att bilden är mångfacetterad och fyller många funktioner i dagens samhälle. Bergström skriver även att bildens främsta funktion är att skapa en kommunikation mellan den som skapat bilden, vilken Bergström namnger som sändaren, och betraktaren av bilden. Bergström (2011, s. 16) fortsätter sitt resonemang och menar att bilden är ett av människan viktigaste redskap för att nå ut med ett riktat budskap till en stor publik, viktigt i kontexten är även att människan använt sig av bilden under en lång tid. Redan för 40 000 år sedan användes bilden för att kommunicera med omgivningen (Världens historia, 2012). Bergström menar att detta tyder på att människorna redan på den tiden delade dagens önskan om att sprida sina upplevelser och tankar till närliggande omgivning. De ville lämna ett avtryck, med andra ord, ett budskap (Bergström 2011, s. 32).

Bilden blir därmed ett av människans främsta kommunikationsverktyg och det är med hjälp av bilden som information, tankar och känslor kan delas och spridas till omgivningen utan verbal kommunikation (Bergström 2011, s. 32). För landskapsarkitekten har bilden även en extra stor betydelse för som Carmona Tiesdell, Heath och Oc (2003, s. 343) redogör för, så är skisser och andra

grafiska representationer centrala verktyg för arkitekten då de ska nå ut med en gestaltning till allmänheten.

Bergström (2011, s. 32) skriver att bilden idag kommit att bli ett vanligt inslag i vardagen och poängterar att många använder sig av bilden för att kommunicera. Mycket vanligt är att även företag använder bilden till sin fördel för att nå ut med riktad information om produkter till en tänkt målgrupp (Bergström 2011, s. 32). Bergström redogör också för en annan viktig funktion hos bilden, nämligen att förstärka en produkts budskap. Bergström menar därför att det är viktigt för konsumenter och granskare att ställa sig frågan om vem som har skapat bilden och i vilket syfte. För den sanning som bilden visar är en modifierad sanning då bilden aldrig kan vara helt objektiv. Detta eftersom bilden alltid har ett syfte (Bergström 2011, s. 27). Slutligen redogör Bergström (2011, s. 41) för att syftet med marknadsföring av en produkt är att sändaren vill få betraktaren att vidta åtgärder. Åtgärder som i de flesta fall handlar om att få konsumenten att konsumera en produkt (Bergström 2011, s. 41). Landskapsarkitekternas gestaltning kan ses som en produkt och gestaltningen marknadsförs oftast med bilden som verktyg.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att diskutera exempel på hur den visuella retoriken praktiseras i tre bidrag från en arkitektävling.

Frågeställning

I enighet med syftet har en fråga formulerats för att underlätta den undersökande arbetsprocessen. Frågan är följande:

- ✓ Vilka aspekter från den visuella retoriken tillämpas i landskapsarkitektens bilder?

Avgränsning

Uppsatsen riktar sig till landskapsarkitektsstudenter och yrkesverksamma landskapsarkitekter. I litteraturstudien och den jämförande analysen har ord och symbolers betydelse bortsetts från. I den jämförande analysen bortsågs även från bildernas yttre kontext som tillhörande text och bilder då enbart perspektivbilderna analyserades.

Metod & genomförande

Kapitlet metod och genomförande är skriven i syftet att förklara och beskriva de metoder som använts för att skriva uppsatsen. Kapitlet är uppdelat i tre delar som alla är baserade på varandra. I del ett redovisas den litteraturstudie som ligger till grund för uppsatsen. I del två redovisas den granskningsmall som skapades baserad på den inledande litteraturstudien. Som tredje och avslutande del redovisas granskningsmallen i en jämförande analys. Slutligen diskuteras även resultat i en avslutande diskussion.

Litteraturstudie

Litteraturstudien tog sin utgångspunkt i boken *Bild och budskap* skriven av Bergström år 2011. Bergströms är en av de svenska författare som undersökt den visuella retoriken och redovisat den som kurslitteratur. Hela Bergströms bok lästes igenom från den första sidan till den sista för att få en bred kännedom i ämnet. Därpå skummades boken igenom en andra gång, fokus låg då på att hitta ord kopplade till *reklambilder*, *budskap* och *retorik*. För att även hitta fakta kring landskapsarkitektens bild och bildens syfte ögnades Rehals avhandling *Föreställning och eftertanke: bilder och verbalt språk i tidiga skeden av designprocessen* igenom, här var det orden *grafisk representation* som styrde läsningen. I boken *Public Places Urban Spaces - The Dimensions of Urban Design*, skriven av Matthew Carmona, Steve Tiesdell, Tim Heath och Tanner Oo, lästes det sista kapitlet som handlade om landskapsarkitektens kommunikations process igenom. Hemsidor som *arkitekt.se* och *slu.se* lästes även för att få information om landskapsarkitektens ansvar och uppgift.

Informationen kring bildkomposition hämtad från Bergströms litteratur sammanställdes till en förklarande text som därefter nyttjades för att ta fram en granskningsmall inför den jämförande analysen.

Jämförande analys

Granskningsmallen över en bilds visuella retoriska aspekter tillämpades i en kvalitativ jämförande bildanalys, i vilken tre utvalda bilder analyserades utifrån hur väl de stämde överens med granskningsmallens utvalda aspekter. Bilderna som analyserades var alla perspektivbilder som medverkat i en inbjuden arkitekttävling för Naturum Oset i Örebro. Perspektivbilderna är tagna från hemsidan *arkitekt.se* med tillstånd från Tove Dumon Wallsten och Claes Larsson, båda projektledare i tävlingar för Sveriges Arkitekter. Valet av de tre tävlingsförslagen baserades på att de i skrivande stund var de senaste publicerade förslagen på hemsidan *arkitekt.se* som berörde landskapsarkitektur.

I den jämförande bildanalysen undersöktes Bergströms uppräknade aspekter kring bildkomposition. Analysen utgick från Bergströms beskrivningar om aspekterna och vad som kännetecknar dem. Aspekterna som undersöktes hos bilderna var: bildens utsnitt, bildens komposition, bildstruktur, bildens kontrast, bildbyggnad, bildens ljussättning och bildens färgkomposition.

Konkret skedde analysen så att varje aspekt behandlades tillsammans med en medföljande bild, i vilken aktuella och diskuterande partier i bilden är belysta med färg medan resterande partier fick vara svartvita. En kortare text på bildens vänstra sida förklarar vad som undersöktes vid bildanalysen.

Bergströms aspekter för visuell retorik

Bergström (2011, s. 156) redogör för att den visuella retoriken grundläggande bygger på att en bildskapare skapar en bild i syftet att förmedla ett budskap. För att budskapet skall nå fram till betraktaren krävs det att bildskaparen har en grundläggande kännedom om bildens uppbyggande komponenter, med andra ord bildens visuella retorik, då den skall fungera som en vägledande bro in i bildens budskap (Bergström 2011, s. 85).

Nedan presenteras och förklaras hur Bergströms aspekter för bildkomposition och den visuella retoriken kan användas för att förstärka och förtydliga en bilds budskap. Övergripande menar Bergström (2011, s. 118) att bilden i sin helhet utgörs av hur dess olika delar och element tillsammans bildar en kommunikativ helhet, eller med andra ord en inre kontext. Denna inre kontext utgörs av bildens utsnitt, komposition och bildens innersta hemlighet (Bergström 2011, s. 118).

Bildens utsnitt

Bildens utsnitt utgörs enligt Bergström (2011, s. 118) av bildens motiv (blickpunkt) och format. Motivet eller blickpunkten i bilden kan exempelvis vara ett havslandskap, en segelbåt eller en blomkruka i ett soligt fönster. Bergström (2011, s. 118) förklarar att det är genom bildens blickpunkt som bildens utsnitt skapas, då det valda motivet begränsar bildens omfång i höjd- och sidoledds-riktning. Motivets funktion blir därmed att begränsa utsnittets omfång och att bidra med spänning till bilden.

Bildens format, tillhör också ett av de elementen som utgör bildens utsnitt (Bergström 2011, s. 118). Formatet bestäms av förhållandet mellan bildens bredd och höjd (Bergström 2011, s. 118). Bergström anger att ett rektangulärt format uppfattas mer lockande jämfört med ett kvadratisk format, vilket lätt uppfattas som vardagligt i betraktarens ögon (Bergström 2011, ss. 118-120). Bergström (2011, s. 118) förklarar detta genom att en skillnad mellan bildens bredd och höjd leder till en ökad dynamik i bilden, ju större skillnaden är desto mer dynamik. Den ökade dynamiken bidrar i sin tur med en ökad spänning i betraktarens ögon.

Ett annat format som tillhör bilden är det gyllene snittet, ett mått som matematiskt förklarar det format som hjärnan uppfattar som mest harmoniskt och skönt att betrakta (Bergström 2011, s. 121). Redan sedan matematikern Euklides tid på 300-talet f. Kr. har det gyllene snittet ansetts haft gudomliga proportioner (Bergström 2011, s. 121). Formatet för det gyllene snittet baseras på de matematiska talen: 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89, 144 och så vidare, där de två första talens summa tillsammans bildar nästa tal och förhållandet mellan de två närliggande talen bildar förhållandet som hittas i det gyllene snittet (Bergström 2011, s. 121). För att undersöka om en bild är baserad på det gyllene snittet går det antingen att själv rita upp det gyllene snittets matematiska förhållande i form av ett rutsystem på bilden eller så finns det färdiga mallar att hitta i litteratur och på internet. Det gyllene snittet kan därmed tillämpas i en bild genom att snittet placeras kant i kant mot den undersökta bilden. Det krävs då av bilden att det gyllene snittet passar exakt in. Det vill säga att snittet ligger kant i kant samt att komponeringen av bilden utgår efter det gyllene snittets former (Bergström 2011, s. 121).

Bildens komposition

Bergström menar (2011, s. 122) att en bild kräver en ordnad form för att en betraktare skall kunna förstå bilden på rätt sätt. Här drar Bergström en parallell med skriftspråket och menar att det finns vissa regler för hur en bild bäst bör komponeras. Om bilden komponeras rätt kommer kommunikationen mellan betraktaren och bilden att underlättas, eftersom bildens komponerande form tillsammans med bildens innehåll skapar bildens budskap (Bergström 2011, s. 122).

Varje bild har ett budskap och i en lyckad bild ska då betraktaren kunna avläsa vad detta budskap är. För att lyckas förmedla detta bör bildredigeraren

komponera bilden efter dess tänkta budskap (Bergström 2011, s. 122). Ett dramatiskt budskap kan då exempelvis lyftas fram genom att kontraster, det vill säga starka skillnader i färg- eller ljusstyrka, lyfter fram olika delar i bilden och skapar en dynamik. Ett budskap som istället vill förmedla en tillfredställande känsla bör vara betraktaren till lags genom att bildens olika delar inte skiljer sig allt för mycket från varandra i färg- eller ljusstyrka utan att de skapar en sammanhängande helhet som sammanlänkar bildens olika delar (Bergström 2011, s. 122).

Gemensamt för bilder är att de ofta har syftet att attrahera. Utan attraktion kommer betraktaren inte känna sig berörd utav bilden (Bergström 2011, s. 122). Bergström (2011, s. 122) menar att attraktionen kan skapas på olika sätt men att det i sin helhet handlar om att skapa element som drar till sig blickar, till exempel är det vanligt att använda sig av så kallade tomma (negativa) ytor som förstärker och lyfter fram viktiga delar i bilden. De tomma ytorna kan exempelvis vara en gräsmatta, en himmel eller ett vatten. En annan viktig faktor i kompositionen är att hålla den relativt enkel och ren då för mycket detaljer endast förvirrar betraktaren (Bergström 2011, s. 124).

Bildstruktur

Bildens struktur syftar på bildens sammanhängande inre uppbyggnad (Bergström 2011, s. 125). Konkret utgörs strukturen av var i bilden olika objekt är placerade i förhållande till en mittlinje. Antigen kan en bilds struktur vara symmetrisk eller asymmetrisk (Bergström 2011, s. 125). Bergström förklarar att en symmetrisk bild utgår från en central axel i mittlinjen, båda sidor om mittlinjen ser likadana ut i en symmetrisk bild. En asymmetrisk bild saknar ofta en central axel och utgörs ofta istället av ett objekt som är placerat en bit till vänster eller höger i bilden (Bergström 2011, s. 125). Bergström skriver att den symmetriska bilden uppfattas vilsam för betraktaren medan den asymmetriska bilden skapar dynamik och spänning (Bergström 2011, s. 125).

Bildens kontrast

Huvudsakligen är det bildens motiv och mittpunkt som drar betraktarens blick till, därefter är det kontrasterna som fortsätter att vägleda betraktarens blick in i bilden (Bergström 2011, s. 126). Genom kontraster kan en bild komponeras så att betraktaren uppfattar en bild som lockande (Bergström 2011, s. 126). De vanligaste kontrasterna i en bild skapas genom att variera och ställa olika kontraster i bilden mot varandra. Exempelvis kan en bild bli mer dynamisk om: stora och små element, kontrasterande färger, ljus och skugga eller olika former så som runda och kvadratiska kombineras med varandra i en bild (Bergström 2011, s. 126).

Bildbyggnad

Bergström (2011, s. 128) skriver att bilden grundläggande byggs upp av olika plan som separerar bildens olika delar från varandra. Dessa plan är förgrund, mellanplan och bakgrund som tillsammans också kan bidra med ett djup i bilden (Bergström 2011, s. 128). Djupet i bilden beror på hur långt betraktarens blick kan vandra in i bilden. Vissa bilder saknar djup och upplevs då som slutna medan andra bilder har en stark känsla av djup, där betraktarens blick kan vandra långt in i bilden, vilket skapar ett intresse hos betraktaren för bilden (Bergström 2011, s. 128). För att skapa djup i en bild finns det enligt Bergström (2011, s. 128)

några olika tillvägagångssätt att arbeta efter. Grundläggande handlar det om att dela in bilden i olika rum. Vanligt är att en större detalj i bilden får framträda framför de andra elementen, vilket resulterar i att denna detalj uppfattas som närmare medan resterande del i bilden hamnar längre bort. Detta kan exempelvis framställas genom att placera ett grenverk i framkant av bilden (Bergström 2011, s. 128). Ett annat sätt att skapa djup i bilden är att låta ett mörkt utsnitt ligga i bildens framkant, så som en mörk strand vilken sedan övergår i ett ljusare hav och en ljus himmel. Ett oskarpt bildelement i bildens mellanplan eller bakgrund kommer också att bidra med djup i bilden, så som exempelvis en suddig skog (Bergström 2011, s. 128).

Bildens ljussättning

Med ljusets hjälp kan volymer och skuggor framträda i bilden och ge bilden en extra dimension av liv (Bergström 2011, s. 130). Ljuset har även en funktion som informatör i bilden och talar om för betraktaren om huruvida bilden visar en plats under dagtid eller kvällstid, samt om platsen är inne eller ute (Bergström 2011, s. 130). Oftast uppfattas en mörk bild som mer dramatisk än en ljus bild. (Bergström 2011, s. 130). Skuggor, eller frånvaro av ljus, spelar därför en stor roll för betraktarens slutliga uppfattning av bilden (Bergström 2011, s. 134). Bergström skriver att närvaron av skuggor fungerar som en förankring i bilden, vilket gör att bilden känns igenkännbar för betraktaren. Om en bild istället helt eller delvis saknar skuggor får bilden oftast ett hårt intryck och i vissa fall kan det vara svårt för betraktaren att identifiera vad motivet på bilden föreställer (Bergström 2011, s. 134).

Bildens färgkomposition

Färg är en av komponenterna i en bilds komposition som ger upphov till både personliga associationer, kulturella associationer samt generella associationer i betraktarens ögon (Bergström 2011, s. 135). De generella associationerna beror på det faktum att färg består av olika rörelser och beroende på vilken färg det rör sig om så uppstår olika djup och därmed olika spänningar i bilden (Bergström 2011, s. 135). Här hänvisar Bergström till den ryske konstnären Kandinsky som hävdar att den gula färgen rör sig mot betraktaren medan den blåa färgen flyr undan, den gröna färgen är rofylld och den röda utstrålar liv.

Vid användningen och kompositionen av färg så är det viktigt att färgen stödjer bildens budskap (Bergström 2011, s. 135). Med andra ord så kan ett starkt budskap ytterligare förstärkas med hjälp av starka och kontrasterande färger, det vill säga färger som har en stark skillnad mellan sig (Bergström 2011, s. 135). Ett informativt budskap, exempelvis en instruktionsmanual som visar på hur något bör utföras, bör bestå av mer återhållsamma och milda färger. Slutligen skriver Bergström (2011, s. 135) att ett tillbakahållat färgspektrum är att föredra överlag och att en enhetlig färgskala, i vilken alla färger liknar varandra, skapar en god stämning i bilden.

Sammanställning av Bergströms aspekter

I enlighet med Bergströms aspekter kring bildkomposition har följande granskningsmall sammanställts:

BERGSTRÖMS ASPEKTER:	JA:	NEJ:	DELVIS:
Bildens utsnitt: Blickpunkt Rektangulärt Gyllene snitt			
Bildens komposition: Tydliga kontraster Tomma (negativa) ytor Sparsamhet i detaljer			
Bildstruktur: Symmetri eller asymmetri			
Bildens kontrast: I färg I form I storlek			
Bildbyggnad: Förgrund Mellanplan Bakgrund Djup			
Bildens ljussättning: Närvaro av skuggor			
Bildens färgkomposition: Enhetligt färgspektrum			

Resultat

I det kommande stycket analyseras och värderas tre utvalda perspektivbilder utifrån granskningsmallen skapad från Bergströms aspekter kring hur en bilds komposition kan förmedla och förstärka bildens budskap.

Jämförande analys

Inledande i analysen presenteras en kortare text som beskriver vad som konkret syns på bilden. Därefter följer analysen av Bergströms aspekter med tillhörande text och bild.

Bild ett: Mosaik

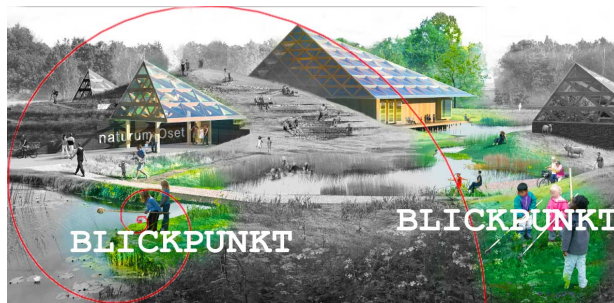

Perspektivbild ett visar förslaget: Mosaik, skapat av White Arkitekter AB

Perspektivbilden visar ett böljande landskap målat i många nyanser av grönt. Ett vattendrag som börjar i bildens nedre vänstra hörn ringlar sig genom naturrummet. I bilden syns även fyra takkonstruktioner, varav två av dessa ser ut att vara byggnader medan resterande två ser ut att vara ingångar till naturrummet. Ett flertal skulpturer vistas i naturrummet och de uppfattas aktiva genom deras kroppsspråk. En gång- och cykelväg går även genom naturrummet och den är relativt trafikerad av skulpturerna. Himlen är vit och vädret avläses vara behagligt.

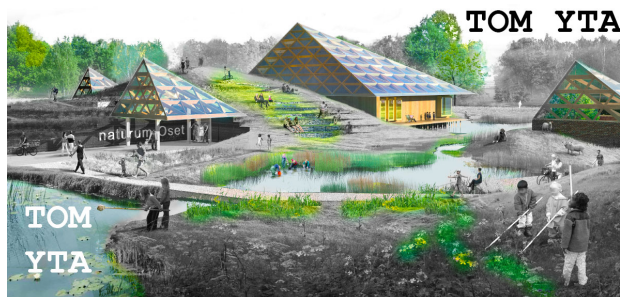
Bildens utsnitt:

Bilden har två tydliga blickpunkter i de lekande barnen. Den största byggnaden i bilden är även den en blickpunkt som drar betraktarens blick in i bilden. Bilden har ett rektangulärt liggande format och baseras inte på det gyllene snittet.

Bildens komposition:

Kompositionen i bilden byggs upp av de tydliga kontrasterna mellan bildens olika strukturer, texturer och former. Det spetsiga huset, det böljande vattnet och den mjuka växtligheten är några exempel på kontrasterna i strukturen. Bilden innehåller tomma ytor i vattendragen och himmelen. Bilden är detaljrik vilket gör att den inte uppfattas som enkel.

Bildstruktur:

Bilden är asymmetrisk då den saknar en central mittlinje, i vilken båda sidor om mittlinjen bör vara identiska för att bilden ska vara symmetrisk.

Bildens kontrast:

Bilden har kontraster i dess färguppbyggnad, ett exempel på detta är det gröna gräset kontra den karminrosa regnjackan och de små röda detaljerna som hittas i landskapet. Annars går färgerna överlag i liknande färgskala. I formen hittas kontraster, i och med byggnadernas spetsiga formspråk kontra växtlighetens mjuka former. Kontraster i storleken hittas även i de stora byggnaderna, små skalfigurenerna och den detaljrika växtligheten.

Bildbyggnad:

Bilden baseras på en tydlig komposition av förgrund - i form av barnen och gräsmattan, mellanplan - i form av vattendraget och omgivande gräs, samt bakgrund - i form av den suddiga skogen långt bort och himlen. Tillsammans skapar kompositionen ett djup som drar betraktarens blick in i bilden.

Bildens ljussättning och färgkomposition:

Bilden innehåller mörka skuggiga partier som saknar ljus samt ljusare partier med mindre skuggor. Färgen går i ett enhetligt färgstarkt spektrum.

BERGSTRÖMS ASPEKTER:	JA:	NEJ:	DELVIS:
Bildens utsnitt:			
Blickpunkt	X		
Rektangulärt	X		
Gyllene snitt		X	
Bildens komposition:			
Tydliga kontraster	X		
Tomma (negativa) ytor	X		
Sparsamhet i detaljer		X	

Bildstruktur: Symmetri eller asymmetri	Asymmetri		
Bildens kontrast: I färg I form I storlek	X X X		
Bildbyggnad: Förgrund Mellanplan Bakgrund Djup	X X X X		
Bildens ljussättning: Närvaro av skuggor	X		
Bildens färgkomposition: Enhetligt färgspektrum	X		

Tabell som visar det sammanställda resultatet för bild ett – Mosaik

Bild två: Ruderatlandskapet

Perspektivbild två visar förslaget: Ruderatlandskapet, skapat av AIX arkitekter i samarbete Lovely landskap

Perspektivbilden föreställer ett kvällslandskap med solstänk i vattnet. Bilden består av sparsamma detaljer och karakteriseras av dess breda strandpromenad av trä och runda byggnad med kantigt tak. Två gula kajaker ligger i vattnet längst strandpromenaden och några få skalfigurer vistas i naturrummet.

Bildens utsnitt:

Bilden har ett rektangulärt format. Flera blickpunkter hittas i bilden. De återfinns i: skalfiguren i mitten av bilden, de sittande skalfigurerna på bryggan, de två kajakerna och i horisonten. Det gyllene snittet hittas inte i bilden.

Bildens komposition:

Bilden har tydliga kontraster, i och med texturskillnaderna i växtligheten, vattnet och byggnadens. Bilden har relativt få utvalda detaljer så som kajakerna, skulpturerna, fåglarna, växtligheten, bryggan och byggnaden. Bilden innehåller tomma ytor, dels i förgrunden på strandpromenaden och dels i vattnet.

Bildstruktur och

bildbyggnad:

Bilden är asymmetrisk i och med strandpromenaden som syns i enbart vänster förgrund. Den asymmetriska utformningen bidrar med ett djup och en riktning i bilden från förgrunden till horisonten. En tydlig separering mellan förgrund, mellanplan och bakgrund existerar.

Bildens kontrast:

Kontrasterna i bildens färger känns behagliga då de inte är för starka men ändå närvarande, exempel på detta hittas i kajakernas klargula färg och skogens mörkare färg. Kontraster hittas även i bildens formspråk, dessa finns främst i strandpromenadens raka riktning kontra skogens böjliga formspråk. Kontraster i storlek hittas då detaljerna i bilden går från att vara små fåglar till större objekt så som byggnaden.

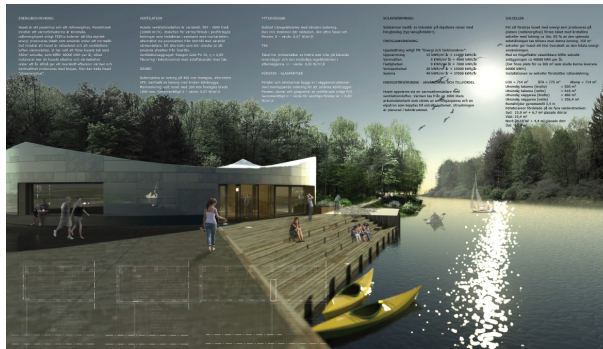

Bildens ljussättning:

I bilden finns mörkare och ljusare partier som skapar skuggor. De mörkare partierna hittas främst kring den runda byggnaden medan de ljusa partierna hittas vid vattnet och horisonten.

Bildens färgkomposition:
Färgen i bilden är
tillbakahållen och går i en
varm och samtidigt dov
skala. Färgen känns
delvis enhetlig då största
delen av färger liknar
varandra, ett undantag är
de gula kajakerna.

BERGSTRÖMS ASPEKTER:	J A:	N E J:	D E L V I S:
Bildens utsnitt:			
Blickpunkt	X		
Rektangulärt	X		
Gyllene snitt		X	
Bildens komposition:			
Tydliga kontraster	X		
Tomma (negativa) ytor	X		
Sparsamhet i detaljer			X
Bildstruktur:			
Symmetri eller asymmetri	Asymmetri		
Bildens kontrast:			
I färg	X		
I form	X		
I storlek	X		
Bildbyggnad:			
Förgrund	X		
Mellanplan	X		
Bakgrund	X		
Djup:	X		
Bildens ljussättning:			
Närvaro av skuggor	X		
Bildens färgkomposition:			
Enhetligt färgspektrum			X

Tabell som visar det sammanställda resultatet för bild två - Ruderatlandskapet

Bild tre: Stadsnaturum

Perspektivbild tre visar förslaget: Stadsnaturum, skapat av Kent Pedersen
Arkitektfirma ApS i samarbete med Sydväst arkitektur och landskap

Perspektivbilden visar en långsmal byggnad med omgivande vattendrag, skog
och gångbana. Bilden ser ut att visa landskapet under dagtid och det betraktas
från ett fågelperspektiv. Bilden visar många aktiva och sportiga skalfigurer som

rör sig i landskapet, tre stycken av skulpturerna paddlar till och med kajak. En svag dimma breder ut sig över vattnet i horisonten.

Bildens utsnitt:

Formatet på bilden är rektangulärt. En blickpunkt återfinnes i den långsmala byggnaden samt i den främre kajaken. Det gyllene snittet förekommer inte i bilden.

Bildens komposition:

Bilden har tydliga kontraster i form och struktur som återfinns i byggnadens rektangulära form, skogens mjuka former, vattnets platta form och gångbanans raka linjer. Bilden innehåller även tomma ytor i himlen, på gångbanan och i vattnet. Bildens detaljer är som flest i bildens nedersta vänstra hörn och i mitten av bilden. Detaljerna består av roddbåtar, kajaker, skulpturer, byggnaden, skogen, gångbanan och växtligheten. Detaljerna används relativt sparsamt i bilden, vilket gör att den delvis uppfattas som ren och enkel.

Bildstruktur:

Bilden är asymmetrisk då strandpromenaden med dess många element hittas i det nedre vänstra hörnet. Den asymmetriska formen bidrar med en rörelse i riktning mot horisonten.

Bildens kontrast:

Bildens färgsättning uppfattas genomgående som sammanhängande och enhetlig i och med liknande färgskalor, samtidigt finns kontraster i färg. De hittas bland annat i vattnets ljusblå kontra skogens mörka färg.

Kontraster i form hittas också i bilden, dessa återfinns dels mellan byggnaden och skogen men även mellan kajakerna och vattnet. Även kontrasterna i storlek hittas hos kajakerna och den betydligt större byggnaden.

Bildbyggnad:

I bilden hittas förgrund och mellanplan men ingen tydlig bakgrund då den uppfattas flyta ihop med mellanplanet genom trädlinjen och dimman

som uppfattas tillhöra mellanplanet istället för bakgrunden. Skugglinjen längst med strandlinjen ger bilden ett djup.

Bildens ljussättning:

Ljussättningen visar ett vagt samspel mellan de ljusa och mörka partierna, det vill säga att det finns få skuggor i bilden.

Bildens färgkomposition:

Färgsättningen i bilden består av ett enhetligt färgspektrum av dova och kalla färger.

BERGSTRÖMS ASPEKTER:	JA	NEJ	DELVIS
Bildens utsnitt:			
Blickpunkt	X		
Rektangulärt	X		
Gyllene snitt		X	
Bildens komposition:			
Tydliga kontraster	X		
Tomma (negativa) ytor	X		
Sparsamhet i detaljer			X
Bildstruktur:			
Symmetri eller asymmetri	Asymmetri		
Bildens kontrast:			
I färg	X		
I form	X		
I storlek	X		
Bildbyggnad:			
Förgrund	X		
Mellanplan	X		
Bakgrund			X
Djup	X		
Bildens ljussättning:			
Närvaro av skuggor			X
Bildens färgkomposition:			
Enhetligt färgspektrum	X		

Tabell som visar det sammanställda resultatet för bild tre - Stadsnaturum

Diskussion

Syftet med uppsatsen var att diskutera exempel på hur den visuella retoriken praktiseras i tre bidrag från en arkitekttävling. Resultatet av studien pekar på att den visuella retoriken kring bildkomposition går att tillämpa inom landskapsarkitektur och att den delvis redan används då de tre utvalda bilderna överlag uppfyllde de allra flesta av Bergströms aspekter. Bilderna hade dock gemensamt att de alla tre saknade en närvaro av det gyllene snittet samt att alla bilder var mer eller mindre detaljrika. Bergström hävdar att det gyllene snittet är ett snitt som är attraktivt och att det därför kan tillämpas inom den visuella retoriken för att öka en bilds attraherande kraft. I undersökningen granskades dock enbart hur den gyllene spiralen passade in på bildens format, vilket gör att det därför i bilden kan tänkas finnas andra gyllene snitt. Sparsamhet i detaljer är även något som Bergström förespråkar då en allt för stor detaljrikedom kan försvåra processen då en betraktare skall mottaga bildens budskap. I landskapsarkitektens bild så finns det däremot ofta ett syfte med detaljerna och personerna, då dessa kan förmedla hur platsen på bilden används.

Bild nummer två uppfyllde bara delvis aspekten om ett enhetligt färgspektrum då de gula kajakerna stod ut i deras färg. I bild nummer tre uppfylldes aspekterna om en tydlig bakgrund och skuggor endast delvis.

Gemensamt för alla tre bilder var dock att de i sin helhet verkade vara baserade på den bildkomposition, för hur bilder som övertygar skall vara utformade och komponerade, som Bergström talar om i sin litteratur. I ett inledande skede av den jämförande analysen fann jag mig förundrad över detta. Nu i efterhand då min undersökning pekar mot att den visuella retoriken används av landskapsarkitekter i deras perspektivbilder så väcks nya funderingar kopplade till denna undersökning. En sak som jag främst finner intressant i resultatet är att det förslag som uppfyllde flest kriterier enligt granskningsmallen även visade sig vara det förslag som vunnit tävlingen och antagits. Med min nya erhållna kunskap kan jag därför inte låta bli att resonera kring i vilken utsträckning som perspektivbildens anspelning till den visuella retoriken kan ha påverkat resultatet i tävlingen. Det bör dock tilläggas att jag inte läst presentationens tillhörande text, granskat presentationens övriga delar samt läst juryutlåtandet. Jag kan därmed inte dra några analyserande slutsatser kring tävlingens resultat men kan påpeka den intressanta kopplingen.

Val av metod

Uppsatsen undersöker ett subjektivt ämne, vilket skapar en komplexitet vid bedömningen och som Rehal (2004, s. 7) skriver så uppfattas en bild sällan på samma sätt av två olika personer. Detta faktum har försvårat processen att analysera vilka gemensamma faktorer som hittas i en övertygande bild. Det är viktigt att poängtera att det finns generella antaganden kring hur vi människor uppfattar en bild och att det är i dessa antaganden som denna uppsats tar sin början. Jag har i min uppsats strävat efter att hålla en neutral ton i betraktelsen och baserat bedömningen av analysen på Bergströms egna förklaringar av hans aspekter för att erhålla ett så korrekt resultat som möjligt.

Att arbeta med Bergströms aspekter var ganska komplicerat då det överlag var svårt att dra gränsen för vilka bilder som uppfyllde eller delvis uppfyllde kriterierna. Framförallt var det svårt att dra gränsen för när en bild hade för många respektive sparsamt med detaljer eftersom Bergström inte gett någon vidare förklaring till vart gränsen gick. Detta kan även sägas för andra aspekter, så som bedömningen av kontraster samt ljus- och färgsättning. Det gyllene snittet visade sig även vara svårbedömt då det var svårt att veta hur det gyllene snittet skulle appliceras på bilderna. I vissa fall finns en personlig bedömning för var gränsen mellan en uppfylld aspekt och en inte uppfylld aspekt går.

Perspektivbilderna som valdes ut för analys var de senaste publicerade bilderna som berörde landskapsarkitektur på sidan *arkitekt.se*. De tre perspektivbilderna visar alla ett naturrum. Kanske hade det därför varit relevant att titta på fler perspektivbilder som även visade andra miljöer och landskap, så som gestaltning av ett gaturum, torg eller lekpark. För det låter rimligt att olika perspektivbilder har olika syften beroende på vad dess framtida funktioner kommer att vara. En annan aspekt är även att perspektivbilderna skapades i syfte att vara med i en tävling och kanske då med fokus att skapa en vinnande presentation baserad på den visuella retorikens grunder.

Denna uppsats bygger på min skapade granskningsmall och i efterhand inser jag att det hade varit av relevans att använda kompletterande intervjuer som metod, i vilka då både landskapsarkitekter och personer utanför yrket kunnat berätta hur de uppfattade de valda perspektivbilderna utifrån tycke, smak och granskningsmallen. Detta hade mest troligast gett ett mer mångfacetterat resultat av studien.

Avslutande reflektion

Uppsatsens resultat väckte nya frågor kring landskapsarkitektens bildmaterial. En följdfråga som jag ställer mig själv efter denna undersökning är om landskapsarkitekterna bakom de tre förslagen haft den visuella retoriken i åtanke när de skapat sina förslag, eller om det bara blivit så att bilderna uppfyller aspekterna på grund av att landskapsarkitekterna personligen känt att bilden blivit tydligast i och med den utformningen. Något som också varit av intresse hade varit att göra en analys av bilder på förslag tagna från olika socioekonomiska distrikt, det vill säga olika samhällsklasser, och se om bilderna är upplagda på olika sätt beroende på vem den tänkta brukaren är. Var hittas de bilder som främst anspelar till retorikens grunder? Alla dessa frågor hade varit av intresse att göra uppföljande studier av.

Jag anser att resultatet av detta arbete kan vara en ögonöppnare för blivande- och aktiva landskapsarkitekter när vi skapar presentationer med tillhörande bilder. För vad är det vi som landskapsarkitekter ska och vill förmedla med våra bilder och behöver vi den visuella retoriken för att kunna förmedla detta? Det finns många intressanta vinklingar på denna frågeställning men i slutändan ser heller jag inget fel med en presentation som baseras på den visuella retoriken så länge inte fokus i sig blir att skapa en övertygande presentation. Så som avslut anser jag att vi som landskapsarkitekter kan dra nytta av den visuella retoriken när vi komponerar våra bilder.

Referenser

Bergström, B. (2011). *Bild och budskap – Ett triangeldrama om bildkommunikation*. Stockholm: Carlssons Bokförlag

Carmona, M., Tiesdell, S., Heath, T., & Oc, T. (red.) (2010). *Public Places Urban Spaces - The dimensions of urban design*. Indien: Replika Press Pty. Ltd.

Dalqvist, M. (2015) [Elektronisk] *Visuell retorik* URL: <http://www.dahlqvistdesign.se/visuell-retorik/> [2015-06-27]

Rehal, S. (2004). *Föreställning och eftertanke: bilder och verbalt språk i tidiga skeden av designprocessen*. Göteborg: Chalmers University of Technology (Doktorsavhandlingar vid Chalmers tekniska högskola. Ny serie, nr: 2232)

Sveriges lantbruksuniversitet [Elektronisk] *Landskapsarkitekt – Uppsala* URL: <http://www.slu.se/landskapsarkitekt-uppsala> [2015-06-27]

Sveriges Arkitekter (2015) [Elektronisk] *Naturum Oset*. URL: <https://www.arkitekt.se/tavling/naturum-oset/> [2015-06-03]

Sveriges Arkitekter (2015) [Elektronisk] *Tävlingsförslag naturum Oset*. URL: <https://www.arkitekt.se/tavlingsforslagen/> [2015-06-03]

Världens historia (2012). [Elektronisk] *Neandertalare målade också grottmålningar*. URL: <http://varldenshistoria.se/konst/neandertalare-malade-ocksa-grottmalningar> [2015-05-04]

Wikipedia (2015) [Elektronisk] *Gyllene snittet* URL: https://sv.wikipedia.org/wiki/Gyllene_snittet#/media/File:Golden_rectangle_and_its_elements.svg [2015-06-28]